

УДК 378.016:781.6.071.2]:7 - 021.483

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.85.03>

Белінська Т. В., Газінська О. В., Стрєбкова Д. В., Науменко І. В.

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ У ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто проблему формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки. Досліджено основні державні вимоги щодо професійної підготовки майбутніх педагогів, де актуалізовано необхідність виховання особистості з активною толерантною позицією зі стійкими соціальними та моральними переконаннями. Визначено, що в основі формування толерантності майбутніх педагогів-музикантів є музичне мистецтво з художньо-творчим спрямування освітнього середовища. Проаналізовано сутність поняття у філософських, психолого-педагогічних та мистецтвознавчих наукових джерелах. Досліджено особливості формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки. Визначено, що формування толерантності засобами мистецтва ґрунтується на розумінні особливостей різних культурних регіонів та взаємодії з їх митцями. Досліджено педагогічний потенціал процесу диригентсько-хорової підготовки у формуванні художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів. Визначено основні інтегральні характеристики толерантного педагога. Розглянуто поняття “художня освіченість”, “асертивність”, “художня ментальність”. Досліджено методи та прийоми формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки. Запропоновано використання художньо-творчих методів (метод створення художнього контексту, метод моделювання художньо-творчого процесу), методів інтерпретації музичного твору, що сприяють формуванню стабільного інтересу до мистецтва, мотивації до активної творчої діяльності та толерантного ставлення до мистецьких явищ загалом. Визначено, що використання розглянутих методів сприятливо відобразиться на процесі соціалізації особистості, в колективній діяльності та сприятиме вихованню поваги до інших думок, визнанні рівності та багатоманітності мистецьких явищ. Визначено, що перспективами майбутніх досліджень можуть стати науковий аналіз видів, способів та методів формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки та їх впровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Ключові слова: толерантність, формування художньо-творчої толерантності, майбутні педагоги-музиканти, диригентсько-хорова підготовка, творча діяльність, художньо-творчі методи.

Модернізація системи освіти, стрімкий розвиток сучасної науки, соціально-політичні зміни та їх вплив на мистецьке життя держави вимагає оновлених підходів до підготовки майбутніх конкурентоспроможних фахівців, які, крім професійних здібностей, здатні до адаптації, мають стійкі соціальні та моральні переконання з розвинутою толерантною позицією для успішної побудови взаємовідносин у суспільстві.

Генеральною Асамблеєю ООН в “Декларації принципів толерантності” зазначається, що політика та програми в галузі освіти повинні сприяти поліпшенню взаєморозуміння, зміцненню солідарності й толерантності у спілкуванні, правильному розумінні різноманіття культур, форм самовираження та самовиявлення людської індивідуальності. На сьогодні в розгляді основних питань розвитку нашої держави чільне місце посідає визнання толерантності поглядів, суджень кожної людини, актуалізується проблема виховання особистості, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах (Закон України “Про вищу освіту”) [5].

Важливою ланкою в даному аспекті є визначення різних методів та форм у формуванні толерантності майбутніх педагогів, стаючи базовою цінністю у суспільстві та створюючи сприятливі умови розвитку кожної особистості.

В основі формування толерантності майбутніх педагогів-музикантів є музичне мистецтво з художньо-творчим спрямуванням освітнього середовища, змістовні можливості якого сприяють розвитку загальної музичної культури, творчих здібностей, музичного мислення, художнього сприйняття майбутнього фахівця, формуванню вмінь організовувати творчу взаємодію в колективі.

Суттєва роль в даному процесі відводиться диригентсько-хоровим навчальним дисциплінам, адже майбутня професійна діяльність вчителя музики як керівника дитячого хорового колективу повинна відповідати не лише запитам музично-мистецької практики, а і гарантувати духовне збагачення підростаючого покоління.

Сутність толерантності у філософському осмисленні здійснюється з точки зору структурного аналізу поняття та визначається як накопичення особистістю певних світоглядних переконань (М. Бахтін, В. Дільтей, М. Мчедлов); в психологічних дослідженнях толерантність визначається як здатність людини до рефлексії, емпатії та особистісної ідентифікації (Л. Гудков, В. Бойко, А. Маслоу, К. Роджерс); толерантність особистості в полікультурному середовищі висвітлюється у працях зарубіжних вчених Н. Varugh, N. Hopkins, M. Jackman, B. Reardon.

Аналіз сутності феномену толерантності здійснено у мистецтвознавчих наукових джерелах вченими Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалкою у дослідженнях різних аспектів формування толерантності вчителя у художньо-творчій діяльності. В ракурсі міжнародної та міжкультурної комунікації толерантність

розглядається вченими О. Бурлак, О. Волошиною, Л. Майкровою. Вивчення впливу толерантності на формування естетичної культури молоді вбачаємо у дослідженнях В. Черкасова [9, с. 121–128].

Дослідження ролі художньо-творчої толерантності майбутнього педагога-музиканта у наукових джерелах висвітлено у працях Н. Соболя, зокрема, у процесі інструментально-виконавської підготовки [8].

Безперечна цінність змістовних досліджень, важливих теоретичних висновків актуалізує дану проблему, але залишається малодослідженим питання формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки.

А тому, **метою статті** є аналіз наукових джерел щодо сутності феномена художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів, дослідження методичних особливостей формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки.

У дослідженні сутності художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів важливим є розгляд основних понять даного феномена.

Поняття толерантності у наукових джерелах висвітлюється як необхідна якість особистості, яка дозволяє контролювати власні дії та емоції, сприяє формуванню власного досвіду та світогляду людини (Н. Varuch) [10, с. 305–312].

В. Reardon, досліджуючи сутність толерантності на прикладах різних країн, підсумовує, що «толерантність» – це: готовність бути терплячим (tolerance – з *англійської*); усвідомлення, що інші можуть діяти інакше, ніж вона сама (tolerence – з *французької*); здатність визнавати відмінність від власних ідей чи помислів (tolerancia, raciensia – з *іспанської*); бути терплячим у своїх діях, поведінці (tolerate – з *італійської*); бути милосердним стосовно інших (kuan gong – з *китайської*); прощення, м'якість, терпіння, чуйне ставлення до інших (tasamul – з *арабської*) [13].

Формування толерантності засобами мистецтва ґрунтується на розумінні особливостей різних культурних регіонів та взаємодії з їх митцями.

Глибокі дослідження проблеми формування художньо-творчої толерантності майбутнього вчителя музики здійснено Н. Соболя (2016 р.). В наукових працях вченої художньо-творча толерантність майбутнього вчителя музики розглядається як «суто особистісне надбання, яке характеризує людину з гуманістичних позицій як активного учасника суспільного життя» та визначається як здатність особистості бути об'єктивною та неупередженою стосовно мистецьких явищ (творів, художніх напрямків тощо) та учасників творчого процесу (митець, виконавець, слухач) [8].

На думку В. Черкасова, «толерантність в системі мистецької освіти передбачає прагнення педагога до створення такого навчально-виховного середовища, де студенти матимуть змогу вільно розвивати свої художньо-творчі здібності, висловлювати обґрунтовані думки й погляди на закономірності розвитку певного жанру мистецтва, пропонувати власну інтерпретацію художньо-образного змісту музичного твору...» [9, с. 122].

У процесі професійної підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування проблема формування толерантності займає чільне місце, адже хто як не фахівець в галузі мистецтва може бути найбільш відкритим до інших культур, глибоко розуміти цінність творів мистецтва, вміти їх аналізувати, поважати людську індивідуальність, втілювати у власній творчості ідеї свободи, миру, співпраці та усвідомлено виховувати в даному ракурсі підрастаюче покоління.

У даному аспекті педагогічний потенціал процесу диригентсько-хорової підготовки у формуванні художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів вбачається у формуванні людини в культурі, вільної, з високим рівнем самосвідомості, самостійної, здатної до незалежних суджень, яка вміє орієнтуватися в світі цінностей, є художньо-вихованою та освіченою особистістю.

«Художня освіченість» розглядається як сукупність фізичних, розумових, емоційних і творчих здібностей, умінь і навичок, спрямованих на розвиток у студентської молоді відповідних навичок (культурологічного ставлення до дійсності, плідної уяви, емоційності, духовно-культурної і духовно-моральної відповідальності, гнучкості, критичності і широти мислення, культурологічної ініціативності, почуття самостійності, здатності до адаптації і сприйнятливості до інновацій, свободи думок і дій), що характеризують людину як гармонійну, різнобічно розвинену, мислячу, освічену, духовно-культурну, творчу особистість (М. Безугла) [2, с. 7–11].

Поряд із цим важливим фактором у самореалізації майбутнього фахівця є асертивність як здатність відстоювати власну точку зору і при цьому з повагою відноситись до інших, не пригнічуючи та не порушуючи моральних прав іншої людини. Це є важливою ознакою сучасного суспільства та є виявом толерантності на високому рівні. Головна роль тут відводиться самоствердженню через активну діяльність, набуття майстерності у спілкуванні, власній поведінці.

У світлі цього значення активної творчої діяльності у формуванні художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів підкреслюється у працях Н. Соболя [8].

Художньо-творча толерантність майбутніх педагогів-музикантів визначається і за її художньою ментальністю, що є «феноменом, який синтезує уявлення про картину світу, тип мислення з художньо-семантичними ресурсами мистецтва в творчих процесах на основі культурно-історичних, етнонаціональних, освітньо-процесійних мистецьких факторів, які спрямовують процес формування індивідуального художнього досвіду

та емоційно-духовної налаштованості особистості відповідно до художніх цінностей народу” (О. Реброва) [7, с. 14].

В даному аспекті усвідомлене переосмислення власної ідентифікації особистості сприяє формуванню національної самосвідомості народу.

У розгляді особливостей формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки важливе місце відводиться добірці відповідних методів та прийомів.

У даному аспекті досліджується відповідна методологія у процесі фортепіанної підготовки майбутніх учителів музики. Науковицею впроваджено ряд методів і прийомів, спрямованих на формування художньо-творчої толерантності, серед яких: відвідування мистецько-культурних заходів, концертів сучасної музики, участь у дидактичних іграх (вправи “сенкан”, “озвучування картини”, “візуалізація музики” тощо), створення щоденників художніх вражень та їх презентація [8].

Неодмінно використання пропонованих Н. Соболю методів та форм роботи є доцільним і у процесі диригентсько-хорової підготовки, зокрема для розширення мистецького кругозору майбутніх педагогів-музикантів, формування вмінь аналізувати культурні явища різних епох паралельно із сучасним мистецтвом.

Дотичним до цього є дослідження проблем формування мистецького досвіду майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки Т. Грінченка. Вченою стверджується, що «обізнаність у сфері високого мистецтва є відправною точкою формування мистецького досвіду студентів, активним збудником мистецько-пошукової діяльності, засобом розвитку інтелектуальних та творчих здібностей», та запропоновано низку методів, серед яких – метод пасивного зацікавлення в класі індивідуальних занять (мистецько-інформативні засоби наочності) [4].

Формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки неможливе без використання художньо-творчих методів.

Важливим при цьому є створення відповідного художньо-педагогічного середовища. У даному аспекті актуальним є застосування методу створення художнього контексту (за Л. Горюновою), в основі якого – інтеграція, що сприятиме кращому розумінню схожості та відмінності між суміжними видами мистецтва, та метод моделювання художньо-творчого процесу (за Л. Школяр), мета якого – вивчення мистецьких творів в активній творчій діяльності, в якій студент може уваяти себе в ролі митця, «мислити» як митець та «створювати» твір по-новому, що сприятиме розвитку емпатії, відповідного емоційного ставлення до твору та його автора.

Таке заглиблення в мистецтво сприятиме формуванню стабільного інтересу до мистецтва, мотивації до активної творчої діяльності та толерантного ставлення до мистецьких явищ загалом.

Майбутній педагог-музикант в класі диригентсько-хорових дисциплін повинен вміти інтерпретувати музичний твір, аналізувати його виконавські особливості та семантичний рівень. Інтерпретація виконує не лише демонстративні та репродуктивні функції, але і визначає потенціал творчого ставлення до твору, а набуття художньо-інтерпретаційними навичками є важливим стимулом творчої активності майбутніх учителів музики у самостійній художній діяльності [3, с. 178–189].

У формуванні художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки доцільним також є використання елементів сценічної майстерності. У дослідженнях Т. Багрій (2018) наголошується про важливість формування артистизму у майбутніх педагогів-музикантів у процесі професійної підготовки та оволодіння елементами акторської майстерності [1].

Важливим є дослідження М. Петренка (2021) щодо формування виконавсько-ансамблевої майстерності майбутніх диригентів хору. В дослідженнях науковця звернено особливу увагу на налагодження емпатійних взаємовідносин, консолідації та стану співтворчості майбутніх фахівців, представлено низку методів мистецького навчання: метод моделювання ситуацій, метод коментування відеозаписів, метод творчого відображення, метод усвідомленого відтворення, метод стимулювання колективістських стосунків тощо [6].

У професійному становленні майбутнього педагога-музиканта значну роль відіграє толерантне ставлення до організації художньо-творчого процесу. У даному аспекті звернемось до виокремлених В. Черкасовим принципів толерантності, серед яких: забезпечення стійкої гармонії між учасниками художньо-творчого процесу в сприйманні й створенні мистецьких цінностей; шанобливе ставлення до різновидів світових культур; готовність до взаємопорозуміння і співпраці; забезпечення сприятливого соціально-психологічного клімату; здатність до співпереживання; доброзичливість; уміння володіти собою; уміння слухати співрозмовника; повага до самотності й індивідуальності [9, с. 121–128].

Серед основних інтегральних характеристик толерантного педагога виокремлюються такі: психологічна стійкість в колективній роботі, вміння успішно адаптуватися; позитивні взаємовідносини; індивідуальні якості особистості; наявність системи особистісних цінностей.

З точки зору естетичної культури майбутній педагог повинен орієнтуватися в системі естетичних і художніх цінностей, володіти відповідною мотивацією, вміти аналізувати мистецькі явища та їх структуру, розвивати образне мислення.

У даному аспекті у формуванні художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі

диригентсько-хорової підготовки виокремлюються сучасні методи арт-педагогіки, культуротерапії, комунікативні та ігрові технології на художньо-образній основі, методи аудіовізуальної та медіа комунікацій, розвиваючі, репродуктивні, проблемно-орієнтовані, креативні методи.

Використання таких методів в індивідуальній роботі (в класі диригування) і в колективній (хоровому класі) сприятливо відобразиться на процесі соціалізації особистості, адже даний процес пов'язаний зі спілкуванням, колективною діяльністю, контактністю та сприятиме вихованню поваги до інших думок, визнанні рівності та багатоманітності культури.

Залучення студентів до мистецького досвіду та міжкультурного діалогу на диригентсько-хорових дисциплінах опосередковано впливає на формування всієї структури особистості та сприяє її інтеграції в суспільство і культуру, створюючи власну духовну структуру.

Рівень естетичної та художньої культури майбутнього фахівця відображається в його творчому спрямуванні, прагненні, активній творчій діяльності та є складниками цілісної особистості. Так відбувається професійне становлення відповідального, творчого майбутнього фахівця, який усвідомлює художні цінності мистецтва, вирізняється шанобливим ставленням до різновидів світових культур, що є запорукою успішності освітнього процесу у закладах вищої освіти.

Висновки. Аналіз дослідження сутності та методологічних особливостей формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки засвідчив необхідність пошуку нових моделей побудови даного процесу, особливо на індивідуальних спеціальних музичних заняттях.

Визначено, що формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів уможливується завдяки використанню засобів різних видів мистецтва, глибокому розумінню їх особливостей, а розглянуті методи і прийоми будуть сприяти не лише підвищенню рівня виконавської техніки майбутніх фахівців, набуттю професійними знаннями в даній галузі, але і формувати художньо-виховану та освічену особистість.

Перспективи майбутніх наукових досліджень вбачаємо в дослідженні видів, способів та методів формування художньо-творчої толерантності майбутніх педагогів-музикантів у процесі диригентсько-хорової підготовки та їх впровадження в освітній процес закладів вищої освіти.

Використана література:

1. Багрій Т. Артистизм як вияв творчого начала майбутнього педагога-музиканта в диригентсько-хоровій роботі. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2018. В. 5. С. 134–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2018_5_26.
2. Безугла М. В. Художня освіченість як компонент духовно-культурної цінності освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль, 2013. № 4. С. 7–11. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/NZTNPU_ped_2013_4_4.pdf.
3. Гаврилюк О. А. Формування професійної готовності майбутніх учителів музики у педагогічних коледжах до художньо-творчої діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2019. 294 с.
4. Грінченко Т. Д. Формування мистецького досвіду майбутнього вчителя музики в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2011. 312 с.
5. Верховна Рада України. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.01.2022).
6. Петренко М. Формування виконавсько-ансамблевої майстерності майбутніх диригентів хору. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. URL: pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_2/32.pdf.
7. Реброва О. С. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02; 13.00.04. Київ, 2013. 44 с.
8. Соболев Н. В. Методика формування художньо-творчої толерантності майбутнього вчителя музики у процесі фортепіанної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016. 242 с.
9. Черкасов В. Ф. Вплив толерантності на формування естетичної культури молоді. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Кіровоград, 2012. Вип. 106. С. 121–128.
10. Varuch H. Tolerance in the Age of Pluralism. *Yearbook of the «George Barițiu» History Institute in Cluj-Napoca*. 2008. № VI. P. 299–312.
11. Bilozerska A., Kushnir K., Belinska T., Rastruba T., Sizova N. Formation of a Developmental Environment of Professional Training of Future Music Teachers in the Ukrainian Educational Space. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. 13(2). P. 90–109. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/412>.
12. Muzyka O., Lopatiuk Y., Belinska T., Belozerskaya A., Shvets I. Modern aesthetic education and its further directions. *Linguistics and Culture Review*. 2021. 5(S4). P. 12–21. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1537>.
13. Reardon B. A. Tolerance – the threshold of peace: Teacher-Training Resource Unit. UNESCO, 1998. 136 p.

References:

1. Bahrii T. (2018) Artystyzm yak vyjav tvorchoho nachala maibutnoho pedahoha-muzykanta v dyryhentsko-khorovii roboti [Artistry as a manifestation of the creative beginning of the future teacher-musician in conducting and choral work]. *Molod i rynek*. Drogobich. Vol. 5. 134-138 s. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2018_5_26. [in Ukrainian].
2. Bezuhla M. V. (2013) Khudozhnia osvichenist yak komponent dukhovno-kulturnoi tsinnosti osvity [Art education as a component of the spiritual and cultural value of education]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*. Ternopil. Vol. 4. 7-11 s. [in Ukrainian].
3. Havryliuk O. A. (2019) Formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh uchyteliv muzyky u pedahohichnykh koledzhakh do khudozhno-tvorchoi diialnosti: dys. ... kand. pед. nauk : 13.00.04 [Formation of future music teachers' professional readiness to

- artistic and creative activity in pedagogical colleges]. Vinnytsia. 294 s. [in Ukrainian].
4. Hrinchenko T. D. Formuvannia mystetskoho dosvidu maibutnoho vchytelia muzyky v protsesi fakhovoi pidhotovky: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 [Formation of artistic experience of the future music teacher in the process of professional training]. Vinnytsia. 312 s. [in Ukrainian].
 5. Verkhovna Rada Ukrainy (2014, July 7). Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [A law of Ukraine is «On Higher Education»]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [in Ukrainian].
 6. Petrenko M. (2021) Formuvannia vykonavsko-ansamblevoi maisternosti maibutnikh dyryhentiv khoru. [Formation of performing and ensemble skills of future choir conductors]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. URL : pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/75/part_2/32.pdf. [in Ukrainian].
 7. Rebrova O. Ye. (2013) Teoriia i metodyka formuvannia khudozhno-mentalnoho dosvidu maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva ta khoreografii: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.02; 13.00.04. [Theory and methods of forming the artistic and mental experience of future teachers of music and choreography]. Kyiv. 44 s. [in Ukrainian].
 8. Sobol N. V. (2016) Metodyka formuvannia khudozhno-tvorchoi tolerantnosti maibutnoho vchytelia muzyky u protsesi fortepiannoi pidhotovky: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02. [Methods of forming artistic and creative tolerance of the future music teacher in the process of piano training]. Kyiv. 242 s. [in Ukrainian].
 9. Cherkasov V. F. (2012) Vplyv tolerantnosti na formuvannia estetychnoi kultury molodi [The influence of tolerance on the formation of aesthetic culture of youth]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. Kirovograd. Vol. 106. 121-128 s. [in Ukrainian].
 10. Baruch H. (2008) Tolerance in the Age of Pluralism. *Yearbook of the «George Barițiu» History Institute in Cluj-Napoca*. Vol. 6. 299-312 s.
 11. Bilozerska A., Kushnir K., Belinska T., Rastruba T. & Sizova N. (2021) Formation of a Developmental Environment of Professional Training of Future Music Teachers in the Ukrainian Educational Space. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. Vol. 13(2). 90-109 s. URL : <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/412>.
 12. Muzyka O., Lopatiuk Y., Belinska T., Belozerskaya A. & Shvets I. (2021) Modern aesthetic education and its further directions. *Linguistics and Culture Review*. Vol. 5 (S4). 12-21 s. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1537>
 13. Reardon B. A. (1998) Tolerance – the threshold of peace: Teacher-Training Resource Unit. UNESCO. 136 s.

Belinska T. V., Gazinska O. V., Strebkova D. V., Naumenko I. V. Formation of artistic and creative tolerance of future teachers-musicians in the process of conducting and choral training

The article considers the problem of formation of artistic and creative tolerance of future teachers-musicians in the process of conducting and choral training. The basic state requirements for professional training of future teachers are studied, where the necessity of educating a person with an active tolerant position with stable social and moral convictions is actualized. It is determined that the basis of the formation of tolerance of future teachers-musicians is the art of music with artistic and creative direction of the educational environment. The essence of the concept in philosophical, psychological-pedagogical and art-scientific sources is analyzed. Peculiarities of formation of artistic and creative tolerance of future teachers-musicians in the process of conducting and choral training are investigated. It is determined that the formation of tolerance by means of art is based on understanding the peculiarities of different cultural regions and interaction with their artists. The pedagogical potential of the process of conducting and choral training in the formation of artistic and creative tolerance of future music teachers has been studied. The main integral characteristics of a tolerant teacher are determined. The concepts of “artistic education”, “assertiveness”, “artistic mentality” are considered. Methods and techniques of formation of artistic and creative tolerance of future teachers-musicians in the process of conducting and choral training are investigated.

The use of artistic and creative methods (method of creating artistic context, method of modeling artistic and creative process), methods of interpreting a musical work that promote a stable interest in art, motivation for active creativity and tolerance for artistic phenomena in general. It is determined that the use of these methods will have a positive impact on the socialization of the individual, in collective activities and will promote the education of respect for other opinions, recognition of equality and diversity of artistic phenomena. It is determined that the prospects of future research can be a scientific analysis of types, methods and techniques of forming artistic and creative tolerance of future music teachers in the process of conducting and choral training and their implementation in the educational process of higher education.

Key words: *tolerance, formation of artistic and creative tolerance, future teachers-musicians, conducting and choral training, creative activity, artistic and creative methods.*